

**Delta i debatten,
skriv til oss!**

Send ditt innlegg til: debatt@nationen.no
Innlegg kan også sendes per post til Nationen, Postboks
9390 Grønland, 0135 Oslo. Merk konvoluttene «debatt».
Innlegg som sendes elektronisk blir prioritert.

Tekstlengder:

Kronikk: Maks 5000 tegn med mellomrom.
Leserinlegg: Maks 2000 tegn med mellomrom

Kun bestilte kronikker honoreres.
Redaksjonen forbeholder seg retten
til å redigere og forkorte innsendt stoff
og til å publisere det elektronisk.

KRONIKK

Norsk landbrukspolitikk –

Undertegnede har fått i gave et bokverk på 2 bind om «Norsk landbrukspolitikk 1970-2010» skrevet av tidligere departementsråd Per Harald Grue. Dette er et meget interessant og helt nødvendig bokverk for den som vil se de store linjer i jordbrukspolitikken gjennom disse 40 år, hvorav Grue ledet jordbruksforhandlingene gjennom 29 år. Dette etter først å ha vært sekretær for Øksnesutvalget og siden helt sentral i utarbeidelsen av stortingsmelding nr 14. Grue har som "insider" forsøkt seg på "et faglig fugleperspektiv". Han stiller seg imidlertid åpen for kritiske kommentarer.

I en slik lang tidsperiode som omfatter opptrappingen på slutten av 70- og begynnelsen av 80-tallet, hvor denne blei proklamert nådd under Høyres Johan C. Løken, videre gjennom Øyangens nedskalering av jordbruk og kornpris, som nå har ført kornarealet tilbake der det var før opptrappingen. Gjønnes som gjennom sin melding la grunnlaget for de radikale strukturrendringene innen mjølkeproduksjonen som for alvor blei satt ut i livet i Sponheims tid og som foreløpig har nådd sitt klimaks med Listaug sitt forslag om 1,2 mill. liter ikvotte, til de tapte år med Riis-Johannsen, Brekk og Vedum, hvor en først de siste år fikk gjort litt, - vil det selvsagt være ulikt syn og ulik vektlegging. Det skulle bare mangle. Grue har imidlertid gjennom sin systematiske gjennomgang og sedvanlige framstilling, lagt et grunnlag også for andre tolkninger og forståelser av hva som har feiet over jordbruket i denne tidsperioden.

Jeg vil med bakgrunn i dette omfattende bokverk, oppfordre også andre til en gjennomgang av hukkommelse og notater med sikte på korreksjon, supplering og nyansering der hvor Grue har vært lite presis, fordreid eller ikke hatt notater å bygge på. Undertegnede har ikke kompetanse eller innsikt til mer enn noen få «kritiske kommentarer».

I det store bildet er dette uvesentlige detaljer. Likevel er det viktig. Når det gis ut bøker skal rett være rett. Mine kommentarer kommer på tre områder som sett i en sammenheng, også tegner et bilde av forfatterens vektlegging og hans noe selektive hukommelse. Dette er likevel skrevet med den re-

spekt Grue fortjener for sin lange innsats og etter eget syn, helt fortreffelige opptreden til fordel for jordbruket på kort og lang sikt. Det hersker ingen tvil om at departementsråd Grue har betydd mye for jordbrukets utvikling i denne perioden.

Grues sitt utgangspunkt i nyere tid, har hele tiden vært den stående bedskjed fra Statsministerens kontor om at alt som gjøres skal ta sikte på to ting; Billig mat og et tallmateriale som viser et inntektsnivå og inntektsutvikling i jordbruket på et for staten tilfredsstillende nivå. I denne sammenheng burde man lese tidligere generalsekretær i Norges Bondelag, Amund Venger, sin gjennomgang av departementets mange stortingsproposisjoner om jordbruksavtalene. Alltid har man lagt opp til et tilfredsstillende nivå og utvikling hva gjelder inntekt i jordbruket. Dette til tross har det opparbeidet seg en større og større inntektsavstand til andre grupper. Notatet blei av Venger oversendt Stortingets presidentskap som visstnok skal ha oversendt det til Næringskomiteen ved daværende leder Ola Borten Moe. Men så langt en har brakt i erfaring ligger det urørt. Hvor det er nå fortsatt uklart.

Om man leser jordbruksavtalene fortløpende i Grue sin framstilling, vil en se hvilke år man har funnet å måtte lette trykket i kokeren og dermed gi ut noe mer tau enn normalt. Eller for å bruke Gro Harlem Brundtland sitt spørsmål til våre bondeledere en gang på 80-tallet; «Er retningen gal eller går det for fort?»

Vi skal huske at den Grue som var sekretær for Øksnes og forfatter av st. meld. 14, ikke var den samme Grue som bisto Øyangen og Sponheim. Likevel var alt det nye som kom, like rett som det tidligere var galt. Dette tjener sikkert en offentlig embedsmann sin makt og ære, men han må da også la andre komme til orde på en bedre måte en gjennom nylige uttalelser i Follidal, om at enkelte opposenter i jordbrukspolitikken med fordel burde vært innelåst for sine synspunkters skyld.

Mitt første ankepunkt er en kommentar Grue har til en episode i Budsjettmemora i 2007 om realrentekostnaden. Grue skriver at landbruksdepartementets representant «på vanlig måte (hadde) tatt opp spørsmålet om å vurdere å endre beregningsmåten for realrentekostnadene, fordi det var store årlige forskjeller i kostnadsberegningen pga variasjon i konsumpris-indeksen». Kon-

klusjonen blei en «glatting» fordelt over tre år. Dette medførte at inntektene i jordbruket ville framstå om lag kr 10.000 høyere i 2007 enn hva de ellers blir framstilt som. Over tid jevner dette seg imidlertid ut og for alle parter er slik glatting over tid en fordel og mye brukt. Så langt, så bra.

Eksemplet viser imidlertid helt tydelig hvordan Budsjettmemoras krav til konsensus fungerer. Et problem kan ligge der mange år, jordbruket kan ha tatt det opp uten å få støtte av Statens representanter. Men så plutselig passer det staten av andre hensyn å forta en endring. Jordbruket får da et problem, de er egentlig for endringen, men på kort sikt pynter dette brura og gir en feilaktig framstilling. Dette var tilfelle i 2007 og var den egentlige grunn til at endringen kom akkurat da og ikke året før eller året etter. Det var ingen ny faglig begrunnelse for å foreta denne endringen. Det var en politisk beslutning. Det viste da også det faktum at statsråden personlig foretok henvendelse på tlf direkte til den leder som forsøkte å styre sine medlemmer i Budsjettmemora. Disse medlemmer hadde imidlertid større lojalitet til «kollegiet» i Budsjettmemora, enn sin leder og fikk siden sitt styre med seg. Når tidligere statssekretær Kongshaug tok opp saken i Stortinget, slik Grue nevner, tåkela statsråden sin opptreden, snarere enn å belyse den, Resten er kjent historie.

En parallell til dette ville være å se på Budsjettmemoras behandling av utgiftene til leie av jord, slik disse føres i Totalkalyleen. Jordbruket har tatt dette opp ulike ganger over mer enn 25 år. Staten har ikke funnet «glatting» grunner til endring. Det har ikke passet inn, og nå passere det slett ikke å komme med snart en milliard kr i nye utgifter for jordbruket. At dette ikke blei løst under de rødgrønne, hører til en av de mange opplagte unnlatesessynder.

Ovenstående kommentar vil vi aldri få et omforent syn på. Til det er den politiske sprengkraften knyttet til realitetene for stort. Noe som det imidlertid burde være mulig å enes om var det som skjedde under omorganiseringen av Statens Kornforretning og dannelsen av ny markedsordning for korn.

Grue gir en gjennomgang av overgangen fra Statens Kornforretningen til Statkorn Holding A/S. Det han ikke nevner er imidlertid at denne prosess fikk Riksrevisjonens strengeste påtale for på en

Jordbruksforhandlinger: Tidligere departementsråd Per Harald Grue (tv.) ledet Kirsten Indgjerd Værdal og generalsekretær Harald Milli i Norges Bondelag.

skjult måte å tilføre Holdingselskapet en egenkapital i størrelsesorden mer enn 1000 mil kr knyttet til beredskapslageret av korn. Dette i tillegg til ordi nær åpen egenkapital på rundt 800 mil kr. Daværende direktør i Statkorn Holding, Ove Fløtaker, gjorde direktør i Felleskjøpet Øst, Jørn Holene, oppmerksom på dette faktum. Med denne kunnskap, gjorde jeg som styreleder i FKØ, anskrik i et oppslag i Bondebladet. Dette fordi Fløtaker og Grue, med disse midlene i bakånd, hadde som kongstanke å omstrukturere matmjøl- og kornomsetningen i Norge/Norden. Jeg mente dette ville fordreie konkurransen utilbørlig.

Som kjent førte dette intervju til mitt endelikt som styreleder, men det gav også i etterkant den nevnte påtale av Riksrevisjonen. Det sistnevnte burde så absolutt høre med i Grue sin framstilling. Med viten og vilje forsøkte man å føre Stortinget bak lyset, men man lyktes bare sånn passe. En betydelig del av beløpet blei taut inn igjen. Det at Bondelaget syntes denne pengeoverføring var helt ok, hører også med i bildet.

Dette var for øvrig første gangen Stortinget foretok et ekstraordinært utbytte av et statlig foretak,

her foreslått av den tidligere leder av Norsk Bonde- og Småbrukkalag, tingmann P. O. Lundteigen. Dagens leder av Riksrevisjonen, Per Kr. Foss, greide ikke å la være å slutte seg til dette kloke forslag.

I framstillingen burde også inngått det faktum at man la opp til at andre enn staten kunne starte kornhandel, men man regnet ikke med det. Det kom som en stor overraskelse og førte til motarbeidelse i systemene, at FKØ faktisk tok imot muligheten til å bli kornhandler. Hittil siste akt i denne følgetongen, var for øvrig da FK Agri nylig foretok sitt «hjemkjøp» av Stavanger Havnesilo, som gjennom Statkorn Holding hadde fulgt «gratis» med over til Cernaq og stod nå i fare for å bli revet til fordel for boliger.

Vi er da kommet fram til utarbeidelsen av ny markedsordning for korn. Her skriver Grue på side 304 bind 2 at «Det var på forhånd klart at jordbrukets organisasjoner ville gå inn for alternativet der Norske Felleskjøp ble gitt markedsreguleringsansvar. Fra organisasjonenes side var dette i stor grad et politisk/strategisk valg. Organisasjonene, og særlig Norges Bondelag og samvirkeorganisasjonene, anså det som viktig at markedsreguleringen ble

Grues versjon

FOTO: MARIANNE TVETE

organisert etter samme mønster som for andre produkter.»

Slik burde det vært. Kanskje er det derfor Grue skriver det slikt. Det er imidlertid direkte galt. Ny markedsordning for korn ble slik den er i dag, på tross av Norges Bondelag, ikke på grunn av. Etter min vurdering sviktet Bondelaget fordi lederne Iversen og Værdal hver for seg, og over flere år, overlot arbeidet på kornsektoren til generalsekretær Milli alene. Han hadde satt seg i hodet å videreføre statens kjøpeplikt for korn og måtte dermed gå inn for statlig organisert markedsregulering. Milli proklamerte ved et høve overfor sitt representantskap at kjøpeplikten var reddet. Bondelaget gikk lenge mot å overlate markedsreguleringen til Felleskjøpet. Først da Per Aas i den siste asen av saken, fikk inn et subsidiært standpunkt i et av Bondelagets styrevedtak, var Bondelaget å rett veg i saken.

Et meste av æren for at markedsordningen ble løst inn i tt havn, tilligger etter mitt syn der av den interdepartementale arbeidsgruppa, underdirektør Sverre Kvakkestad. Milli gikk n Grue skriver inn i denne arbeidsgruppa. Jeg tror ikke det vil re rett å påstå at han var noen

pådriver for den løsningen som til slutt samlet både Landbruksdepartementet og begge faglag. Dette kan Milli selv best uttale seg om.

Som en av få, har jeg kombinert styre og lederverv i en samvirkeorganisasjon (Felleskjøpet Øst/Norske Felleskjøp) og styre- og nestlederverv i Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Jeg kunne følge kornsakene fra flere sider. Det var Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Felleskjøpet som inntok et politisk/strategisk standpunkt. Dessverre hadde vi konstant motstand over flere år fra Bondelaget og Bygdemøllelaget. Bondelagets og Bygdemøllelagets opptreden i denne saken forundrer meg fortsatt. Hva Tine og Nortura den gang mente om saken, erindrings jeg ikke. Hva de uttrykte ovenfor Bondelaget er for meg ukjent, men jeg observerte dem aldri på Felleskjøpets banehalvdel. Til det var vel respekten for Milli for stor.

Markedsordningen for korn er vel den ordning som i ettertid har vært minst omstridt, med det unntak som Grue helt korrekt omtaler fra 2001. Dette var egentlig bare innkjøpsproblemer for markedsordningen, som av andre grunner ble oppskalert til

en kamp om hovedavtalen fra Norges Bondelags sin side.

Bøkene til Grue kan med fordel leses med kunnskap om Grues arbeidsstil og vel vitende om at dette er hans versjon. Når han under avsnittet om Finn T. Isaksen skriver at han var «en av de beste jeg har møtt som har evnet å gjøre seg selv sterk ved å ha gode politiske medarbeidere og gi medarbeiderne, Oddbjørn Nordset og Per Aas, ansvar, armslag og tillit», så sier han også mye om de andre som har bekledd tilsvarende posisjoner. I det hele tatt kan en lese mye også mellom linjene og om en ikke er enig i alt, så er det meget at minnes og meget at lære.

Jeg vil til slutt minne om at jeg allerede under årsmøtemiddagen til Småbrukarlaget på Ås i 1997, foreslo at vi burde finne 10 mill kr innenfor Landbruksbankens rammer og et kontor på Institutt for Jordforskning, slik at departementsråden kunne tas ut av aktiv tjeneste og settes inn i historiskrivning om hans tjenestetid. Bøkene viser at forslaget absolutt hadde noe for seg, det var bare noe forut for sin tid. Lykke til med lesningen.

Dag Fossen
Skollenborg

KOMMUNEREFORM

La folk bestemme selv

Høyre er sterke motstandere av at folk skal få sagt sitt om sammenslåing av kommuner gjennom folkeavstemninger. Partiet sentralt har sendt ut instruks til sine lokale tillitsvalgte med beskjed om å kjempe mot dette.

Spørsmålet er etter Høyres mening for komplisert til å la folk være med å bestemme. Det er spesielt i en sak som regjeringen har tildelt navnet «demokratireform».

Det er verdt å minne om at folket i 1994 gjennom en folkeavstemning sa nei til norsk EU-medlemskap. Partiet Høyre kjempet da ivrig for at Norge

skulle bli med i EU - og hadde Stortinget fått bestemme hadde Norge vært medlem av EU i dag. Det er få som i ettertid mener det hadde vært bra. Folket hadde rett.

Folk i Norge er etter mitt syn langt klokere enn det Høyre tror. Senterpartiet mener det er selv sagt at det skal holdes lokale folkeavstemninger ved kommunesammenslåinger. Regjeringen jobber ikke for en demokratireform, men for en sentraliseringsreform!

Geir Pollestad
Storingsrepresentant
Senterpartiet

EU

Nei til ny postlov

Posten Norge AS tjener i dag penger på postomdeling i tett befolkede områder. Overskuddet brukes til å subsidiere postomdelingen i griskrendte strøk, og dermed sikre lik porto over hele landet. Posten Norge AS har i dag enerett på formidling av post under 50 gram. Dersom EUs tredje postdirektiv blir gjennomført i Norge, vil det åpnes for full konkurranse i det norske postmarkedet. Det vil være de områdene som Posten Norge AS tjener penger på som vil være av interesse å konkurrere om. Dersom Posten Norge AS mister disse områdene, så vil det medføre økte kostnader for staten til å opprettholde gode posttjenester i hele landet etter som Posten Norge AS har leveringsplikt i resten av landet.

Inntil en milliard kroner vil full konkurranseutsetting av postomdeling koste det norske samfunnet i 2025. Oslo Economics har kommet frem til kostnaden under forutsetning av at det blir postomdeling fem dager i uka, mot seks dager i dag. Dette er penger som går til å sikre private bedrifter et overskudd.

Forslaget om postomdeling fem dager i uka vil medføre lavere servicenivå for befolkningen. Det vil også kunne ramme utsending av medisiner. Derfor mener

Østfold Nei til EU at dagens system med postomdeling, også på lørdager, må opprettholdes.

Mange steder i landet finnes det ikke et eget distribusjonsnett for aviser. Forslaget om postomdeling fem dager i uka vil derfor ramme alle de som ikke lenger vil motta lørdagsvisa før etter helgen. Østfold Nei til EU mener det er viktig å sikre at alle abonnenter mottar aviser også på lørdager dersom postomdeling reduseres til fem dager i uka.

I flere land er det gjennomført full liberalisering i postmarkedet. I flere av markedene har det medført at lønnsnivået er presert nedover. Deltidsstillinger og kontraktører har erstattet faste heltidsstillinger. Dette er en utvikling som Østfold Nei til EU er redd vil se i Norge også dersom EUs tredje postdirektiv blir gjennomført her i landet.

Årsmøtet i Østfold Nei til EU anbefaler at reservasjonen mot EUs tredje postdirektiv opprettholdes. Årsmøtet ber regjeringen opprettholde postomdeling 6 dager i uka. Subsidiært må det sørges for statlig kjøp av avisomdeling 6 dager i uka.

Terje Bjørlo
På vegne av årsmøtet
i Østfold Nei til EU

nationen.no

Vi har stilt følgende spørsmål:
Miljødirektoratet fraråder dyrking av GMO-mais i Norge, men sier ja til import. Henger det på greip?

ANTALL STEMMER: 254

Hver dag finner du avstemninger og meningsmålinger om aktuelle temaer på nationen.no. **Klikk deg inn og stem!**